

Norrlandsförbundets träff den 24 november 2021

Ju längre avstånden är, desto mer kan sparas med samordning av transporter. Detta har varit en hypotes som Norrlandsförbundets grupp Övriga Sverige har arbetat med under de senaste två åren. En del av arbetet har skett i samverkan med Linnéuniversitetet, där tre studenter har skrivit en kandidatuppsats med rubriken ”Samordnade varutransporter i glesbygden”.

Det finns flera pilotförsök för samordning av transporter i glest befolkade områden. Några har lyckats bättre, andra har lagts ner av olika anledningar. Studenterna från Linnéuniversitetet har tittat på några av dessa försök i sitt arbete, bland annat i Norrmejerier, Södra Årefjällen, SNX i Ljusdal och i Växjö kommun. Enligt uppsatsen har försök med samordnad varudistribution visat att antalet leveranser kan reduceras med mellan 50 och 80 %.

Problematiken kan även illustreras med ett exempel: En taxiresa från en mindre ort för ett besök i huvudorten ett 10-tal mil därifrån kan innebära en total körning på 40 mil om taxin utgår från huvudorten. Om transporten istället utgår från den mindre orten kan den totala körningen stanna vid 20 mil och den kan även samordnas med andra resande och/eller transporter. Det innebär att kostnaden kan fördelas på flera resande, och med en god planering kan även varutransporter i bägge riktningarna tas med i samma transport. En sådan lösning kommer sannolikt att kräva flexibla transportfordon och en lokal samordnare på orten. Gruppen Övriga Sverige har föreslagit att lanthandeln kan ta en sådan roll, men har även diskuterat PostNord, kommunen eller en lokal förening som möjliga samordnare.

På medlemsmötet den 24 november presenterade ”våra” studenter sin uppsats för oss och för inbjudna gäster. Uppsatsen har haft två forskningsfrågor: Hur kan varutransporter samordnas inom Sorsele kommun samt till och från centralorter? Vilka miljömässiga och ekonomiska effekter skulle denna förändring av varutransporter inom Sorsele kommun ge, och hur skulle servicenivån påverkas?

Sammanfattningsvis konstateras i uppsatsen att den mest lämpliga lösningen för Sorsele är att privata aktörer samordnar transporterna. Antingen en enskild privat aktör som har egen terminal och som samlastar med övriga transportföretag. Alternativt kan flera parter samlasta och transportera utifrån en uppdelning i geografiska zoner i kommunen. Värdet av samordningen är både reducerade frakt- och transportkostnader samt en minskad miljöpåverkan och minskat slitage på vägnätet.

I uppsatsen konstaterades även att några servicenivåmätningar för närvarande inte görs inom Sorsele kommun. Det är därmed inte klarlagt hur efterfrågan och utbudet av transporter ser ut. Norrlandsförbundets grupp Övriga Sverige vill därför gå vidare med en behovskartläggning av transportbehoven, både vad avser varu- och persontransporter. Gruppen Övriga Sverige samverkar gärna med några utvalda kommuner, och eventuellt även med Linnéuniversitetet i ett sådant arbete. En kartläggning av transportbehoven kan därefter bli en bas för beräkning av möjliga besparingar med olika strukturer på transportsamordning. På medlemsmötet framkom att 2022 kommer vissa kommuner att kunna söka bidrag för projekt som ska stärka ekonomin. Om transportkostnader är en väsentlig kostnad i kommunen kan en kartläggning av transportbehov finansieras med detta stöd, åtminstone till den del som behoven avser kommunens transporter.

De lokalekonomiska och sociala effekterna av samordnade transportlösningar har tidigare diskuterats av Norrlandsförbundets grupp Övriga Sverige. På medlemsmötet i december 2020 redovisades i ett exempel på lokalekonomisk analys (LEA) att ca 15 % av den ekonomiska omsättningen i ett samhälle avsåg transporter, varav huvuddelen (ca 12 %) avsåg transporter som köpts från aktörer utanför orten. Även sparad tid bör vara en faktor ibland de sociala effekterna, liksom en allmänt ökad tillgänglighet och servicenivå i lokalsamhället.

Vi bifogar uppsatsen i pdf-format för den som vill läsa mer om resultaten från fallstudien på Linnéuniversitetet.

Vid tangenterna,

Lars Agerberg

Norrlandsförbundet, Övriga Sverige